

Darujte předplatné **Taneční zóny**

Lidské oči loutky

Přijetí, či odmítnutí inscenace, jako je tato – o „eutanazii“ dementních či nepřevychovatelných dětí –, záleží víc než kdy jindy na tom, co jsme prožili, co vše vytvářelo náš zážitek světa. Nejen kvůli tématu, ale především kvůli způsobu vyprávění.

Neuvěřitelný životní příběh Friedricha Zawrela se zadírá pod kůži, atakuje bezprostředně naše třinácté komnaty, a to nemusí každý ustát. Zvláště ne v dnešní době – zákon o nepřiblížování se na určitou vzdálenost, ať už psaný, či nepsaný, se stal jedním z pravidel našeho života. Jenomže inscenace **Friedrich Zawrel – Geneticky a sociálně méněcenný** porušuje všechna pravidla, neboť se k divákovi přibližuje na rozpětí paže, na přímý dotek srdce. Záleží pak už jen na nás, zda přijmeme to objetí, či vrátíme direkt do zubů. Zda si po vřelém stisku, který se až lepší, půjdeme ruku opláchnout. Zda vydržíme ten upřímný pohled, nebo zda ucukneme očima.

Nikolaus Habjan, rakouský loutkoherec a režisér, šéf vídeňského Schubert Theater, poznal Friedricha Zawrela (1929–2015) na sklonku jeho života, v roce 2011. Vděčí mu podle svých slov za mnoho. Nejvíce za jeho humor, který jej neopustil ani na samém konci: *Víš ty, loutkáři, co bych chtěl mít napsáno na svém hrobě? – No copak? – Friedrich Zawrel – geneticky a sociálně méněcenný. – Jenže tenhle vtíp smíš udělat akorát ty. – A proto ho taky udělám.*

Zawrel souhlasil, aby se jeho pohnutý život stal předmětem divadelního ztvárnění. Nikolaus Habjan přepsal jeho vyprávění dokumentaristickou metodou do dramatického dialogu, přičemž ovšem „zaklel“ Zawrela i dr. Heinricha Grosse, jeho osudového trýznitele, do těla loutky, obřího maňásků v měřítku 1 : 1. Sám hraje nejen jeho vodiče, ale i všechny ostatní postavy.

Už jen tento výkon v dvouhodinovém monodramatu je hoden nejvyššího uznání, jak po stránce dokonalé pohybové synchronizace, tak i hlasového, nesmírně múzického a tvárného herectví. Pro mne jeden z nejúžasnějších výkonů posledních let. Právě zázrak loutky, tato vyšší etáž estetizace, posouvá drama z pouhé faktografické dokumentárnosti do obecnější roviny.

To, že prý v Rakousku mnozí nechápou, že loutkové divadlo není jen pro děti. To nemohu posoudit, vím jen, že toto dojemné i otřásající drama míří nejkratší možnou cestou, přímým citovým atakem, k tomu dětskému v nás. Recepční dichotomie je ovšem neméně otřásající: profesionální fotografka prý při zkouškách pro pláč nemohla pořádně zaostřit a taky se jí trochu klepala ruka. Jiným naopak budou některé zákruty Zawrelova příběhu připadat banální – to, když budou vyprávěny tak prostince, jak jen lze. Anebo to budou brát jako citové vyděračství – tam, kde se inscenátorům daří zúročit nesmírný potenciál, který se skrývá v tom malém hadrákovi: když na nás bezmocná dětská loutka upře své oči ve velkém detailu.

Sám to nechápu, odkud se tam bralo tolik síly, nemaje velké zkušenosti s loutkovým divadlem – kolegové z loutkářské katedry by mi to jistě vysvětlili. Víme jen, že tohle byla ta pravá dramaturgie: pochybuji, že by dokumentárně „snímaný“ Zawrel mohl na scéně dosáhnout toho, co se podařilo Habjanovým maňáskům. Nebo že by živý herec dosáhl stejného účinku, pokud bylo cílem získat maximální pozornost pro příběh nejen jednoho těžce zkušenoého člověka, ale i celé poválečné Rakouské republiky. Ten hadrák má ostatně na sobě Zawrelovy šaty – věnoval mu je, než zemřel, a tím inscenaci Nikolause Habjana a Simona Meusburgera de facto autorizoval.

Pere se tu, ba propírá, rakouské spodní prádlo, a některé spodky jsou opravdu dost „šmucik“. Dr. Gross, který nechal malé děti stát na mrazu nahé, a když potom konečně zheblý, řezal jejich mozky, aby pátral po organické příčině jejich demence, dosáhl oslnivé vědecké kariéry, řady čestných titulů a stal se nejvyhledávanějším soudním znalcem Rakouska po dobu tří dekád. To patří ke specifikům rakouské poválečné reality. Nějak si nemůžu vzpomenout, že by Němci dali Mengelemu jediný čestný titul. Ta rakouská šlamperaj ale zapáchá! Jenom klídek, nás se to přece netýká, že?

Schubert Theater, Wien – Nikolaus Habjan a Simon Meusburger: F. Zawrel – Geneticky a sociálně méněcenný. Režie Simon Meusburger, loutky Nikolaus Habjan, kostýmy Lisa Zingerl. Premiéra 23. března 2012.

Komentáře k článku: Lidské oči loutky

Přidat komentář

(Nezapomeňte vyplnit položky označené hvězdičkou.)
